

Derleme / Review Article

Kadınların doğum şekli tercihlerinde ebenin rolü*

Women's preferences relating mode of delivery the role of midwife

Betül Uzun, Emine Nur Dağ

*Bu çalışma, 6. Uluslararası & 10. Ulusal Ebelik Öğrencileri Kongresi'nde poster bildiri olarak sunulmuştur.

Amasya Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Amasya

Anahtar Kelimeler:
Gebelik, Doğum, Ebe, Tercih**Key Words:**
Pregnancy, Birth, Midwife, Preference**Yazışma Adresi/Address for correspondence:**
Betül Uzun,
Amasya Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Amasya
betul.uzun@amasya.edu.tr**Gönderme Tarihi/Received Date:**
05.02.2019**Kabul Tarihi/Accepted Date:**
29.04.2019**Yayımlanma Tarihi/Published Online:**
30.06.2019**ÖZET**

Giriş ve Amaç: Gebelik döneminde karar verilmesi gereken en önemli konulardan biri kadının doğum şekli tercihidir. Doğum şekli konusunda çiftler kararsızlık yaşayabilir ve bu süreçte birçok faktör tarafından etkilenir. Normal vajinal doğum yapan kadın bebeği ile erken dönemde bulunduğu ve hastanede yatış süresi kısaltıldığı için sezaryen ile doğum yapan kadına göre daha avantajlı durumdadır. Bu nedenle kadın ve ailesi normal vajinal doğum konusunda bilgilendirilmeli ve doğru karar vermeleri sağlanmalıdır. Çiftlerin doğum şekli tercihlerinde ebelere büyük sorumluluk düşmektedir. Bu çalışma, kadınların doğum şekli tercihlerinde ebenin rolünü incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. **Gereç ve Yöntem:** Bu kapsamda literatüre dayalı olarak hazırlanan bu çalışmada kadınların doğum şekli tercihlerini etkileyen faktörler incelenmiştir. **Sonuç:** Çalışma sonucunda sağlık profesyonelleri içinde önemli bir yere sahip olan ebelerin, çiftlere kaliteli ve nitelikli bakım ve danışmanlık hizmetleri sunarak onları normal vajinal doğum hakkında bilgilendirebileceği ve normal vajinal doğumun yaygınlaşmasını sağlayabileceği görülmüştür.

ABSTRACT

Introduction and Purpose: One of the most important issues that need to be decided during pregnancy is the choice of birth type. Couples may experience indecision on the mode of delivery and are affected by many factors. The woman who has normal vaginal delivery is more advantageous than the woman who gives birth by cesarean because she meets her baby in the early period and the hospitalization time is shortened. Therefore, the woman and her family should be informed about normal vaginal birth and they should be made to make the right decision. Midwives have great responsibility in choosing couples delivery methods. This study was carried out to investigate the role of midwife in the choice of birth type of women. **Material and Method:** In this context, in this study which is prepared based on the literature, the factors affecting the choice of birth type of women were examined. **Conclusion:** As a result of the study, it was seen that midwives, who have an important place among health professionals, can provide couples with high quality and qualified care and counseling services, raise awareness about normal vaginal birth and spread normal vaginal birth.

GİRİŞ

Doğum eylemi normal bir olaydır ve yaşamımızda özel bir yere sahiptir (1,2). Çiftlere heyecan, sabırsızlık ve mutluluk gibi farklı duygular yaşatan bu eylem bazen olumsuz bir şekilde sonuçlanabilir (3). Kadının vücudu normal vajinal doğum için uygun olmasına rağmen bazı özel durumlarda sezaryen ile doğum tercih edilebilir (4,5). Sezaryen, doğumda riskli durumlara karşılaşıldığında annenin ve bebeğin yaşamlarını devam ettirmek amacıyla yapılması gereken cerrahi bir girişimdir (6). Distosi, malpozisyon, malprezantasyon, fetal distres ve en sık gördüğümüz baş-pelvis uyumsuzluğu, mükerrer sezaryen gibi durumlarda normal vajinal doğum süreci riskli olabileceği için sezaryen ile doğum tercih edilmektedir (7, 8). Ancak günümüzde sezaryene

bakış açısı değişmiş ve normal vajinal doğuma bir alternatif olarak görülmeye başlanmıştır (9,10). Cerrahi operasyonların birçoğunda görülen emboli veya venöz tromboz riski, üriner sistem ve solunum yolu enfeksiyonları, anesteziye bağlı komplikasyonlar sezaryen ile doğumdan sonra da görülebilir (11). Sezaryen sonrasında yukarıda sayılan risklerin görülme sıklığının arttığı, anne ölüm riskinin daha fazla olduğu, anne-bebek etkileşiminin geç başladığı ve postpartum dönemde birtakım risklerin daha fazla görüldüğü bilinmesine rağmen (12), ülkemizde konu ile ilgili veriler incelendiğinde sezaryen oranlarının giderek arttığı görülmektedir. 2008 yılında yayımlanan Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA) raporunda sezaryen oranı %37, 2013 yılında yayımlanan TNSA raporunda ise %48 olarak bildirilmiştir (13). Her iki oranında yıllara göre giderek arttığı ve Dünya Sağlık

Örgütünün (DSÖ) belirlediği sınırın (%15) üstünde olduğu görülmektedir (14). Sezaryen ile doğum oranları sadece ülkemizde değil tüm dünyada giderek artmaktadır (15-18). Dünyadaki sezaryen oranları incelendiğinde sezaryenin en fazla Avrupa ülkelerinde yapıldığı görülmektedir (19). Bu durumun nedenleri arasında, ilk gebeliğin sezaryenle sonlanması, annelik yaşının yükselmesi, sağlık profesyonellerinin malpraktis davalarıyla karşılaşmak istememesi ve normal vajinal doğuma ilişkin bilgi eksiklikleri, doktor isteği, ailenin sosyo-ekonomik durumunun iyi olması, gebelik sayısının azalması, toplumun normal vajinal doğuma ilişkin yanlış bilgilere sahip olması, infertilite ve çoğul gebeliklerin daha sık görülmesi, teknoloji ve cerrahi tekniklerin gelişmesi, tüp ligasyonu isteği, fetal elektronik monitorizasyonun daha sık kullanılması, doğumda psikolojik desteğin ihmal edilmesi, kadınların normal vajinal doğumdan korkması ve ağır yaşamak istememesi gibi faktörler yer almaktadır (1, 2, 6, 9, 20). Toplumun normal vajinal doğuma teşvik etmek, sezaryen oranlarındaki bu artışın önüne geçebilmek ve özelde kadının sağlığını genelde toplumun sağlığını iyileştirmek için sağlık profesyonelleri içerisinde önemli bir yere sahip olan ebeler bu konuda büyük sorumluluklar düşmektedir. Bu süreçte kadın ve eşine verilecek destek ve danışmanlık hizmeti ile çiftlerin daha sağlıklı tercih yapmasına yardımcı olunabilir.

Gebeliğin başından itibaren doğumun nasıl olacağı konusunda endişeler yaşayan kadını doğum şekline karar verirken etkileyen birçok faktör vardır (5, 21). Aile, akraba ve arkadaş çevresi, yazılı-görsel medya ve sağlık profesyonelleri bu faktörlerin başında gelmektedir (22). Kadınlar bu faktörlerden etkilenerek, kendi vücutları için uygun gördükleri doğum şekline karar verebilmektedirler. Yazılı-görsel medyada normal vajinal doğumun çok ağırlı ve korkutucu bir olay gibi gösterilmesi, aile/akraba ve arkadaş çevresinde olumsuz deneyimlerin paylaşılması ve sağlık profesyonellerinin çiftleri doğuma ilişkin yanlış bilgilendirmesi kadınların normal doğumun ağırlı olduğunu ve bebeğinin risk altında olduğunu düşünmesine ve sezaryen ile doğumu tercih etmesine sebep olabilir (23,24). Oysaki normal vajinal doğumda komplikasyonlar daha az görülmektedir (12). Karabulutlu'nun yaptığı çalışmada kadınların yarısından fazlası normal vajinal doğumu, daha sağlıklı olduğunu düşündükleri için tercih ettiklerini ve doğum konusunda büyük bir çoğunluğu sağlık profesyonellerinden bilgi aldıklarını ifade etmiştir. Çalışmadan çıkarılan bir diğer sonuçta kadınların sezaryen doğum tercih nedenlerinde doktor isteğinin ilk sıralarda geldiğidir (5). Sonuçlar kadınların doğum şekli tercihinde hemşire, ebe ve doktorların verdikleri bakım ve danışmanlık hizmetlerinin önemini ortaya çıkarmaktadır. Gebelik süresince kadınla sıklıkla

bir arada olan sağlık profesyonellerinin özellikle ebelerin, verecekleri nitelikli bakım ve danışmanlık hizmeti ile çiftlerin normal vajinal doğum konusunda doğru bilgiye sahip olması ve doğru tercih yapması sağlanabilir.

KADINLARIN DOĞUM ŞEKLİ TERCİHLERİNDE EBENİN ROLÜ

Son on iki yılda Sağlıkta Dönüşüm Programı ile maternal mortalite ve morbidite oranları %14,7 seviyesine düşürülmüştür. Bu oranın daha da düşürülmesi ve gebelerin sağlığının yükseltilmesi için ebelere önemli sorumluluklar düşmektedir. Ebeler antenatal dönemdeki tüm kadınları normal vajinal doğum için özendirirler (25, 26). Gebelik süreci boyunca normal vajinal doğuma ilişkin alanında uzman ebelerin verdikleri bakım ve danışmanlık hizmetleri, çiftlerin doğum şekli tercihi konusunda karar verme sürecini kolaylaştırır (27). Bu nedenle sezaryen ile doğum oranlarını azaltmak ve normal vajinal doğumu özendirmek için ebelere önemli görevler düşmektedir (28). Ebeler gebelik döneminde çiftlerin bilgi düzeyi ve gereksinimlerini göz önünde bulundurarak onları normal vajinal doğum hakkında bilgilendirmektedir (29). Çiftlerin gereksinimleri belirlenerek uygun eğitim planlanmalı, uygulanmalı ve çiftlerin doğru karar almasına katkıda bulunmalıdır.

Başar ve Yeşildere Sağlam, doğum yapmış kadınların sezaryen ve normal doğum yapma tercih nedenlerini belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmada (n=100) kadınların sadece 43'ünün normal vajinal doğum yaptığını bulmuştur. Çalışmaya katılan kadınların yarısı sezaryen ile doğum yapma sebeplerinin doktor önerisi olduğunu, büyük bir çoğunluğu (%87) ise doğum tercihi kendisine bırakılıysa normal doğumu seçeceğini söylemiştir (12). Yapılan çalışmada araştırmaya katılan kadınların sezaryen doğum tercih nedenlerinde doktor isteğinin ilk sırada yer alması dikkat çekicidir. Çalışma konuyla ilgili sağlık profesyonellerinin bilinçlendirilmesinin önemini gözler önüne sermektedir. Yine çalışmadan çıkarılan bir diğer sonuç da doğru bilgiye sahip olmayan kadınların sezaryen ile doğuma yönelmesidir. Kadınların normal vajinal doğum yapmalarını sağlamak onları bilinçlendirmekle mümkündür. Bu nedenle toplumda doğurganlık dönemindeki kadınları bilinçlendirmek sağlık profesyonellerinin özellikle hemşire, ebe ve doktorların amacı olmalıdır. Akyol ve arkadaşlarının sağlık personellerinin doğum şekli tercihlerinin sağlık personeli olmayanlarla karşılaştırılması amacıyla yaptıkları çalışmada; sağlık personeli olan grubun sağlık personeli olmayan gruba göre sezaryen doğum şeklinin istatistiksel olarak daha fazla olduğu sonucu

bulunmuştur. Sağlık personellerinin sezaryen ile doğum yapmak istemelerinde ki sebep incelendiğinde ise kadının isteğinin ilk sıralarda geldiği görülmektedir (30). Çalışmadan da görüldüğü gibi günümüzde sağlık profesyonelleri de sezaryen ile doğum yapmak istemektedir. Kadınların normal vajinal doğum tercihlerinde önemli bir yere sahip olan sağlık profesyonellerinin konuyla ilgili bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Kadınları normal doğuma teşvik etmek sağlık politikaları ile de desteklenmektedir. Günümüzde normal doğum oranını artırmak amacıyla yürütülen politikalarla sağlık profesyonelleri ve kadınların bilinçlenmesi, antenatal bakımın kalitesinin artırılması ve maternal-fetal sağlığın yükseltilmesi amaçlanmaktadır.

Kadınların doğum şekline göre doğumdan memnuniyet durumlarının belirlenmesi amacıyla doğum yapan 127 kadın ile yapılan bir başka çalışmada normal vajinal doğum yapan kadınların büyük bir çoğunluğu doğum şekillerinden memnun olduklarını, sezaryen ile doğum yapan kadınların ise yarısından fazlası doğum şekillerinden memnun olmadıklarını ifade etmiştir. Aynı çalışmada kadınların tekrar doğum yapma şansları olsa; %79,7'si normal vajinal doğum, %41,2'si sezaryen ile doğum yapmak istediklerini belirtmiştir (4). Çalışmanın sonucuna göre normal vajinal doğum yapanların sezaryen ile doğum yapanlara göre doğum şeklinden daha memnun oldukları ve sezaryen doğum yapanların önemli bir kısmının tekrar doğum yapma şansı olsa vajinal doğum yapmak istedikleri saptanmıştır. Çalışmadan doğum öncesi bakımdan birinci derecede sorumlu olan ebelerin; prekonsepsiyonel ve interkonsepsiyonel dönemde çiftlere kaliteli ve nitelikli danışmanlık hizmeti vermeleri, doğumda kullanılan güncel alternatif yöntemler konusunda bilgilendirmeleri ve sağlık kurum ve kuruluşlarında yapılan hizmet içi programlara katılmaları gerektiği sonucu çıkarılabilir.

Kapısız ve arkadaşlarının 2017 yılında hemşirelik öğrencileri ile yaptıkları çalışmada, araştırmaya katılmayı kabul eden öğrenciler doğumun mutlaka yaşanması gereken bir deneyim olduğunu fakat normal vajinal doğumun, çok fazla ağrılı olduğu, bebeğe veya kendilerine/eşlerine zarar vereceği gibi nedenlerle korkutucu olduğunu düşündükleri bulunmuştur (23). Doğum dersi almayan (1. ve 2. Sınıf) ve doğum dersi alan (3. ve 4. Sınıf) ebek öğrencilerinin normal vajinal doğum konusundaki görüşlerini ve doğum tercihlerinin nedenlerini saptamak amacıyla yapılan bir başka çalışmada ise, doğum dersi alan öğrencilerin dersi almayanlara göre daha fazla normal vajinal doğumu tercih ettikleri görülmüştür. Doğum dersi alan öğrencilerin tamamına yakını dersin doğum şekli

tercihlerini olumlu yönde etkilediğini belirtmiştir (31). Kadın ve eşiyle gebelik boyunca sık sık bir arada olan hemşire ve ebe gibi sağlık profesyonellerinin nitelikli bir danışmanlık hizmeti verebilmesi için öncelikle normal vajinal doğuma ve sezaryene ilişkin doğru bilgiye sahip olması gerekmektedir. Bu amaçla, hem sahada aktif olarak çalışan hemşire ve ebelerin hem de henüz yolun başında olan hemşirelik ve ebek bölümü öğrencilerinin normal vajinal doğum, doğuma ilişkin güncel yaklaşımlar ve alternatif yöntemler hakkında bilinçlendirilmesi önemlidir.

SONUÇ

Sonuç olarak, literatür tarandığında kadınların normal vajinal doğuma ilişkin bilgilerinin yeterli olmadığı ve sezaryen ile doğum yapma eğiliminde oldukları görülmüştür. Toplum sağlığını yükseltmekte önemli bir yere sahip olan ebeler, prekonsepsiyonel ve interkonsepsiyonel dönemlerde çiftleri normal vajinal doğum hakkında bilgilendirerek onları doğuma hazırlamakta ve toplumda sezaryen oranlarının azaltılmasında önemli rol oynamaktadır. Bu nedenle hem toplumun bilinçlenmesi için topluma yönelik eğitimlerin hem de sağlık profesyonellerinin özellikle ebelerin normal vajinal doğum konusunda bilinçlendirilmesi için hizmet içi eğitimlerin düzenlenmesi gerekmektedir. Ayrıca sezaryenle doğum oranlarının ülkedeki sağlık politikaları ve toplumun doğum algısındaki farklılıklara bağlı olarak değişim gösterdiği bilinmektedir. Bu nedenle normal doğumu destekleyen politikaların artırılması ve desteklenmesi önerilebilir.

KAYNAKLAR

1. Taşçı Duran, E., Ünsal Atan, Ş. (2011). Kadınların sezaryen/vajinal doğuma ilişkin bakış açılarının kalitatif analizi. Genel Tıp Dergisi, 21(3), 83-88.
2. Güler, E.S., Yanikkerem, E. (2018). Kadınların doğum yöntemleri ve sezaryen sonrası vajinal doğum hakkında düşünceleri. The views of women towards the mode of delivery and vaginal birth after caesarean. STED, 27(1), 27-36.
3. Vatansever, Z., Okumuş, H. (2013). Gebelerin doğum şekline karar verme durumlarının incelenmesi. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi, 6(2), 82-87.
4. Çapık, A., Sakar, T., Yıldırım, N., Karabacak, K., Korkut, M. (2016). Annelerin doğum şekline göre doğumdan memnuniyet durumlarının belirlenmesi. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi, 19(2), 92-99.
5. Karabulutlu, Ö. (2012). Kadınların doğum şekli tercihlerini etkileyen faktörler. Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi, 20(3), 210-218.
6. Çakmak, B., Arslan, S., Nacar, M.C. (2014). Kadınların isteğe bağlı sezaryen konusundaki görüşleri. Fırat Tıp Dergisi, 19(3), 122-125.
7. Armson, B.A. (2007). Is planned cesarean childbirth a safe alternative? CMAJ, 176(4), 475-476. DOI:10.1503/cmaj.061724

8. Visco, A.G., Viswanathan, M., Lohr, K.N., Wechter, M.E., Gartlehner, G., Wu, J.M., Palmieri, R., Funk, M.J., Lux, L., Swinson, T., Hartmann, K. (2006). Cesarean delivery on maternal request maternal and neonatal outcomes. *Obstetrics & Gynecology*, 105(6), 1517-1529.
9. Ergöl, Ş., Kürtüncü, M. (2014). Bir üniversite hastanesinde kadınların sezaryen doğum tercihlerini etkileyen faktörler. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 1(3), 26-34.
10. Chen, M.M., Hancock, H. (2012). Women's knowledge of options for birth after caesarean section. *Women And Birth*, 25, E19—E26.
11. Ghotbi, F., Akbari Sene, A., Azargashb, E., Shiva, F., Mohtadi, M., Zadehmodares, S., & Farzaneh, F. (2014). Women's knowledge and attitude towards mode of delivery and frequency of cesarean section on mother's request in six public and private hospitals in Tehran, Iran, 2012. *Journal of Obstetrics and Gynaecology Research*, 40(5), 1257-1266.
12. Başar, F., Yeşildere Sağlam H. (2018). Women's choice of delivery methods and the factors that affect them. *Journal of Current Researches on Health Sector*, 8(1), 60-74. doi:10.26579/jocrehes_8.1.6.
13. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. Türkiye Nüfus Ve Sağlık Araştırması 2013. Erişim Tarihi: 30.01.2019. Erişim Adresi: http://www.Hips.Hacettepe.Edu.Tr/Tnsa2013/Rapor/Tnsa_2013_Ana_Rapor.Pdf
14. World Health Organization. (Dünya Sağlık Örgütü [DSÖ]). Sezaryen doğum hızları ile ilgili DSÖ açıklaması. Erişim Tarihi: 30.01.2019 Erişim Adresi: https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/161442/WHO_RHR_15.02_tur_id=835011A1D9A2A000148B320795325F2F?sequence=11
15. Angeja, A.C.E., Washington, A.E., Vargas, J.E., Gomez, R., Rojas, I., Caughey, A.B. (2006). Chilean women's preferences regarding mode of delivery: Which do they prefer and why? *Bjog: An International Journal Of Obstetrics & Gynaecology*, 113(11), 1253-1258. Doi: 10.1111/J.1471-0528.2006.01069.
16. Deng, W., Klemetti, R., Long, Q., Wu, Z., Duan, C., Zhang, W.H., Hemminki, E. (2014). Cesarean section in Shanghai: women's or healthcare provider's preferences? *Bmc Pregnancy And Childbirth*, 14(1), 1-8.
17. Liu, N. H., Mazzoni, A., Zamberlin, N., Colomar, M., Chang, O. H., Arnaud, L., Althabe, F., Belizán, J. M. (2013). Preferences for mode of delivery in nulliparous Argentinean women: a qualitative study. *Reproductive health*, 10(1), 2. doi:10.1186/1742-4755-10-2
18. Yee, L. M., Kaimal, A. J., Houston, K. A., Wu, E., Thiet, M. P., Nakağawa, S., Caughey, A.B., Firouzian, A., Kuppermann, M.K. (2015). Mode of delivery preferences in a diverse population of pregnant women. *American journal of obstetrics and gynecology*, 212(3), 377-e1.
19. Torloni, M. R., Betrán, A. P., Montilla, P., Scolaro, E., Seuc, A., Mazzoni, A., Althabe, F., Merzagora, F., Donzelli, G.P., Merialdi, M. (2013). Do Italian women prefer cesarean section? Results from a survey on mode of delivery preferences. *BMC pregnancy and childbirth*, 13(1), 13-78.
20. Hotun Şahin, N. (2009). Seksio-sezaryen: yaygınlığı ve sonuçları. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 2(3), 94-98.
21. McCourt, C., Weaver, J., Statham, H., Beake, S., Gamble, J., Creedy, D.K. (2007). Elective cesarean section and decision making: A critical review of the literature. *BIRTH*, 34(1), 65-79.
22. Aksu, H., Özsoy, S. (2015). Ebelik ve hemşirelik öğrencilerinin doğum şekli tercihleri ve etkileyen faktörler. *Nursing and midwifery students' selection of delivery options and affecting factors. Sağlık bilimleri dergisi*, 24(1), 44-48.
23. Kapisız, Ö., Karaca, A., Süzer Özkan, F., Gülen Savaş, H. (2017). Hemşirelik öğrencilerinin doğum algısı. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 7(3), 156-160.
24. Karabel, M.P., Demirbaş, M., İnci, M.B. (2017). Türkiye'de ve Dünya'da değişen sezaryen sıklığı ve olası nedenleri. *Sakarya Med J*, 7(4), 158-163.
25. Başkaya, Y., Sayiner, F.D. (2018). Sezaryen oranını azaltmaya yönelik kanıta dayalı ebelik uygulamaları. Evidence-based midwifery practices to reduce cesarean rate. *HSP*, 5(1), 113-119. DOI: 10.17681/hsp.335472
26. Korkut, S., Kaya, N. (2019). Sezaryen doğum kararına ebe farkındalığı ile etik yaklaşım. Ethical approach with midwifw awareness in cesarean birth decision. *HSP*, 6(1), 144-152. DOI: 10.17681/hsp.442171.
27. Sayiner, F.D., Özerdoğan, N. (2009). Doğal doğum. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 2(3), 143-148.
28. Gözükara, F., Eroğlu, K. (2008). İlk doğumunu yapmış kadınların (primipar) doğum şekline yönelik tercihlerini etkileyen faktörler. Factors that effect the choices of primipars on the mode of delivery. *Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi*, 32-46.
29. Ip, W.Y., Tang, C.S.K., Goggins, W.B. (2009). An educational intervention to improve women's ability to cope with childbirth. *Journal of Clinical Nursing*, 18, 2125–2135. Doi: 10.1111/j.1365-2702.2008.02720.x
30. Akyol, A., Gönen Yağcı, Ş., Tekirdağ, A.İ. (2011). Sağlık personelinin doğum şekli ve özelliklerinin sağlık personeli olmayanlarla karşılaştırması. *JOPP Dergisi*, 3(2), 55-63.
31. Mavi Aydoğdu, S.G., Uzun, B., Özsoy, Ü. (2018). Ebelik öğrencilerinin normal vajinal doğum yapma konusundaki görüşleri. Opinions of midwifery students about normal vaginal birth. *Androloji Bülteni*, 20, 78–84. <https://www.doi.org/10.24898/tandro.2018.20082>.